

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasa 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25.— Naročnina:
mesečno L 100, letno L 2.000.— Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000.— Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 49

Trst - Gorica 7. decembra 1951

Izaja vsak petek

Dve leti

Dve leti je bila Jugoslavija članica Varnostnega sveta in sedaj je pridel čas, da se poslovijo s tega mesta. Ves ta čas jo je na tem položaju zastopal Aleš Baebler, vsaj po rojstvu Slovenec.

Dobro se še spominjamo, s kakšnim navdušenjem je bila takrat pozdravljena izvolitev Jugoslavije saj je bil to v splošnem znak velikega priznanja. Pred Jugoslavijo so se po prelomu s Kominformom prvič na široko odprla vrata mednarodnega uveljavljanja. Nehala je biti navaden privesek Sovjetske zveze in pričela je hoditi svoja pota.

Toda to najboljše, predvsem Jugoslavijo in njene probleme zadevajoče izživljanje nas v pričujočem članku ne zanima. Dames bi hoteli opozoriti samo na tisto aktivnost jugoslovanske diplomacije, ki se tiče nas, zamejskih Slovencev.

Izvolitev Jugoslavije v Varnostni svet je nekako soupadala s povečanjem italijanskega pritiska na Trzaskem, istočasno so pričeli goriški Slovenci jasno čutili, da bodo vse demokratične objube glede narodne enakopravnosti in svobode narodnostnega izživljanja ostale res lepe samo na papirju, in tudi koroški Slovenci so se otipljivo seznanili z realnostjo svoje usode. Dogažale so se stvari, o katerih je obino pisarilo vse naše zamejsko časopisje. Tozadevni članki so bolj ali manj redno izhajali tudi v jugoslovanskih dnevnih in revijah.

Zato ni nič čudnega, če so mnogi pričakovali, da se bo Jugoslavija kot članica velemočnega Varnostnega sveta posebno zavezala za vse naše potrebe. Se posebno pa smo to pričakovali mi, Trzascani. Varnostni svet je namreč najvišji organ, kateremu je poverjeno nadzorstvo nad upravo našega ozemlja, dejstvo, ki prihaja od izraza in priznanja med ostalimi z rednimi poročili, ki mu jih pošiljajo tukajšnji časni upravitelji, tako Jugoslovani kakor Angloameričani.

Jugoslavija — članica Varnostnega sveta Zdrženim narodom je torej imela edinstveno priliko, da v teku dveh let neprestano iznaša vse pritožbe in želje, ki se tičejo trzaskih Slovencev, neposredno in z živo besedo prav v tisti mednarodni ustanovi, ki ima vse možnosti, da usodno vpliva na potek politike na tem področju. Razen Jugoslovijci smo bili vsi drugi, vključno Italijani, omejeni samo na razne predstavitve in proteste, ki romajo pač pogostoma naravnost v arhive ali pa celo v koš. Pričakovano trzaskih Slovencev, da bo Jugoslavija uporabila svoj vpliv v Varnostnem svetu tudi v njihovo korist, je bilo torej razumljivo in utemeljeno.

Toda minili sta dve leti, Jugoslavija zapušta Varnostni svet in kolikor nam spomin dopušta, se ne moremo spomniti, da bi gospod Aleš Baebler vsaj enkrat odločno dvignil glas v našo obrambo. Tudi pripadniki trzaskih podružnic jugoslovanskega režima so ostali vezani na isti način borbe kakor mi: pisali in kričali so v svojem tistim, a gospod Baebler je ostal gluh. Ne moremo sicer reči, če je kaj slišal ali ne, toda vsaj napravil ni ničesar, s čimer bi dokazal, da je naš trzasko slovensko stvarnost sprejel na znanje. Ni podnel korakov, ki bi jih vsakemu drugemu narokoval, če ne drugo, že njegova slovenska zavest.

Kolikor nam je znano, izrekajo podobne pritožbe na račun jugoslovanske diplomacije tudi naši goriški rojaki.

To je zgodovinsko dejstvo, ki ga moramo v trenutku, ko poteka Jugoslaviji njena služba v Varnostnem svetu, še posebej pribiti. Dragoceni dve leti sta bili, vsaj kolikor zadeva izboljšanje položaja zamejskih Slovencev, izgubljeni in zaigrani.

Tu ni izgovorov! Sedajni jugoslovanski režim je imel v samem Varnostnem svetu govornika, ki je lahko iznašal vse, kar bi smatral za potrebno. Zalostno je, da moramo ob zaključku njegove poslovne dobe ugotoviti, da svoje dolžnosti ni izpolnjeval tako, kakor bi moral. Če je tu in tam omenjal naše težave, potem je to storil samo v toliko, kolikor je bilo potrebno za opravičevanje enih ali drugih težejih in potreb njegovega režima. Nikdar se ni zavzel za naše stvari samo v našem interesu. Zaradi težavnega položaja lastnega režima pač ni hotel povzročati pri svojih veljavniških podpornikih zle volje. Zato na naše težave in nesreče je enostavno pozabil ter — molčal.

Toda trzaski Slovenci tega niso prezrli in tudi ne bodo pozabili! ***

Smrtna klica kominformizma

Ni več daleč čas, ko bo resnica odprla oči tudi zadnjemu zaslepljencu!

Medtem ko so v Rimu atlantske sile kljub oviram znatno okrepile vrste svobodnega sveta in pojačale obrambne barikade proti nasilniškemu maklepu kremeljskih zarotnikov, prihajajo z one strani železne zavese predvsem drugačne novice. V Pragi so uradno objavili, da se je vsemočni generalni tajnik komunistične partije Rudolf Slansky preselil iz svojih razkošnih prostorov v zapore NKVD, od koder se verjetno ne bo vrnil več živ.

Na Češkoslovaškem se je v zadnjih letih bujno razpasla tako imenovana »švejkovščina«. Duhovno razpoloženje dobrega vojaka Svejka, izredno duhovitega burkeža, je postalo vzgled in posnemanja vredno vodilo velike večine uradništva, delavstva in vojske današnje češkoslovaške kolonije kremeljskega boljševizma. Lik vzorepnega norčaka, ob katerem so se dosledno razpršile v nič vse vzvzgojne metode nekdanje podonavske monarhije in Hitlerjevega protektorata, je kot tradicionalna dediščina našel v raju češke ljudske demokracije prav posebno rodovitna tla.

Dobri vojak Svejk, s katerim smo se toliko zabavali ob čitanju in uspelih odrskih prireditvah in ki nam tako zvesto in učinkovito priganja vsakdanje skrbi in slabo voljo; ta dobri Svejk, ki so ga komunisti stavili in častili kot zabavno stran marksizma in kot priljubljeno propagandno sredstvo za slabitev vojne bojevitosti; ta dobri Svejk je danes prava atomska bomba živene voje, ki divja med komunističnimi prvaki na Češkem.

Dobri vojak Svejk ne prinaša duha zagrnjenega, junaškega in organiziranega odpora proti nasilju, pač pa je to vedno smehljajoči se norček, ki z navidezno otročjo omejenostjo in preatodustnostjo skoro nevede in nehotično bogato zasipuje kolese ljudske demokracije z granatnim zdrobom. Kaj hoče Svejku, če pošlje v Rusijo namesto trn-

la ideolo; če odpremi v Bolgarijo 10.000 parov levih čevljev, v Moskvo pa isto število desnih; če namesto parfuma naloži za Bukarešto parafin; če topovske naboje za Rdečo armado zamenja s parketi; če železne blagajne pošlje v Kremelj, ključne pa na Dunaj....

Tak je današnji lik dobrega vojaka Svejka — švejkovščina kakor mu pravijo Čehi — v tisoč in tisoč odtenkih. Zato je razumljivo, da se boljševiški priskledniki na Hradčanih in po ministrskih palačah ne čutijo posebno dobro. Svejkovščina se je pripasla prav do samih oblastniških konic: na ravnateljstva ljudskih podjetij (narodni podjetja), v pisarne partijskih mogočnikov, v vrste tajne policije in v generalni štab podružnice Rdeče armade. Ko so pred dobrim mesecem slavili obletnico petletke, je bilo prisotnih več policajev in zaslužnikov kot gledalcev. Marsikdo se je spraševal, koliko Svejkov bi moglo biti med to množico oborožene navdušenosti! Stevilne čistke med oficirji vojske in policije Svejkov niso iztrebile. Rudolf Slansky je tako mogočna priča za to, da je niti dragomaneček pri »Delu« ne bo mogel utajiti.

Češki komunisti so se po ukazu iz Moskve že l. 1945 polastili državne policije in temeljito prečistili jetra in obisti sluhernemu njenemu pripadniku. Neprestano so filtrirali in pri tem so pogosto tudi sami rešetarji padali med drozje. Premnogi Svejki so začeli med izbrano zbirko in med njimi se je kaj kmalu odomahlil nov pojem alibizma, to je prepričanje, da se boljševiški jarem krha in loml. Mnogi policijski uradniki iščejo svoj alibi pri notranjih in zunanjih odporniških silah ter jim razgrinjajo državne skrivnosti, da bi si na ta način preskrbeli blagoslov demokratskih naslednikov, ki bodo zagranitni današnje nasilnike. Komunistične metode, ki so v zahodni

Evropi na prav isti način speljale toliko sredincev v komunistično mišnico, urinajo danes po zoben same boljševske pobudnike alibizma. Gottwald je pred časom izjavil: »Češkoslovaška demokracija se ne boji izročiti svojim delavcem puško v roke, kakor je to primer v razpadajočih buržujskih državah! Češki pregovor pravi: »Kdor se v gozdu boji, zvižgala«.

Sedaj so celo samemu generalnemu tajniku partije izbili puško iz rok. Ali se niso Vidali in Togliattiju ob tej novici nekoliko stresle hlače? Res je, da so v novejšem času trzaski zidovi razkošno polapljeni z vedno novimi kominformističnimi plakati; res je, da Vidali in Marinka ne prideta več do počitka in sapa; res je, da titoizem požre 80 odstotkov vsega bogatega propagandnega proračuna Vidalijeve blagajne; res pa je tudi, da pokorščina Kremlju ne pozna mej in da visi vsaka kominformistična glava na presneto tanki nitki.

Svejkovščina ni izključno češki narodni proizvod. Kljub sovjetskemu gospodarskemu bloku proti Zahodu, Čehi svojo švejkovščino pridno izvažajo. Tudi na Trzaskem v zadnjem času dobro uspeva. Ne samo med preprostimi člani in simpatizerji komunistične partije, ki jih tudi zadnja sovjetska nota glede svobodnega trzaskega ozemlja ni prav nič obvarovala pred švejkovščino, saj je ta nota in logična posledica »boljše rešitve« — preko Samostojnega trzaskega ozemlja pod Italijo — ampak se je švejkovščina polastila tudi že vrhov. V Nabrežini je prišlo glede tega do značilnega primera, o čemer poročamo na drugem mestu.

Kominformistično spletenje in prevarantstvo odpira oči tudi prostodušnim idealistom kremeljskega marksizma, ker je švejkovščina našla pot iz ogromnega kominformističnega koncentričnega tabora sčez železno zaveso v svobodni svet. Se bodo lajali na vertikalni privezniki dobičarski kužki ob sedežih komunističnih partij na Zahodu, da bi ustrahovali tiste, ki bežijo iz zakletega gradu boljševiškega moloha, ali ti kužki niso nevarni, ker še vedno nosijo — hvala Bogu — nagobčnike zahodne svobode in demokracije.

V enem računju so se kremeljski diktatorji le uredili. Resnice ni mogoče poslati na strelišče, ni je mogoče odpraviti v Sibirijo ali jo zapreti v Ljubljanko, ni je mogoče podkupiti s krožnikom rdeče mine, stre, niti jo plačati s tridesetimi tisočaki telesne in duševne najemnine na mesec. Resnica ne pozna železne zavese, ona se sprejaha svobodna po vsem svetu tako kakor zrak in sončna svetloba. Najmanj pa je mogoče resnico zanikati s puhlimi frazami »bedarije«, s katerimi jo odpravljajo selirani študentki v uredništvu »Dela«.

Ni več tako daleč, ko bo resnica odprla oči tudi zadnjemu zaslepljencu in tedaj se bodo njeni povtvarjalci izgubili po vsem svetu tako, kakor so se v mišje luknje poskrili nacisti in fašisti, ker jih je sonce resnice oslepilo.

Možnost sprave

Eisenhowerjev govor pred atlantskim svetom

Zadnja številka angleškega tednjega tednika »Time and Tide« prinesla k mednarodnemu govoru generala Eisenhowerja pred Atlantskim svetom v Rimu zanimiv komentar, v katerem se zanjvija o stavku, ki ga je izrekel Eisenhower na tiskovni konferenci, ko je dejal:

»Prav nič mi ni, da bi kjer koli služil neki organizaciji, razen za očiuvanje mira.«

Samozgodnja, katerega zdajvo misljenje je izpridilo in potvarilo razjedajoča propaganda, ki mogoče povdomiti v iskrenost teh besed. Brez dvoma je težavno za vsakega Evropejca, še celo za takega moža kot je general Eisenhower, ki se je danes že vživel v duševno stanje Evrope in njen značaj, znajti se v strastnem, zapletenem in močnem miselnem in duhovnem naporu, v katerem živi današnja Evropa.

General Eisenhower živi namreč v osrčju Evrope. Njegov glavni stan je v Parizu in evropski duhovni problem je posebej v francosko-nemškem nasprotstvu.

Na vse narode zahodne Evrope, razen na one iberškega polotoka, je pretekli polovici stoletja iz rok Nemcev prihajalo strahotno in krivito trpljenje. Francozi tožijo, in to ne čisto neopravičeno, da je bilo njihovo trpljenje najtežje. Po udariti pa je treba, da so vsi narodi strahotno trpeli zaradi nemškega napada v letu 1941.

Če pa hoče Evropa dalje živeti — trdi dalje »Time and Tide« — potem mora Nemčiji odpustiti. Samo ena pot je, ko kateri lahko pride zahodna Nemčija — na njej bo Schumacherjeva ali Adenauerjeva — do zauranja in tovarništva z ostalo zahodno Evropo, in to je.

da bi poddelno zaupanje in tovarništvo druga možnost, do katere general Eisenhower je imel prav, da je to možnost jasno označil — pa je nevarnost, da pademo v nekaj hujšega, kot pa je bil teden vek. Evropa mora ponuditi roko in ojačiti prave nemške demokrate. V napovednem primeru se izpostavlja dvojni nevarnosti: ohlivi nemškega militarizma ali pa poplavi komunistizma.

Agrarna reforma v ZDA

Marks je napovedoval, da se bo lastnina obdelovane površine vedno bolj koncentrirala v maloštevilnih rokah. Nekoliko večjeje nam je, da smaramo za tako kapitalistično državo posebno Združene države Severne Amerike. Mnogi si predstavljajo samo velike farme, ki jih obdelujejo predvsem najeti delavci. Toda resnica je vse drugačna.

Velesposstva se v Združenih državah drobe. Razlog je poleg drugega draga delovna sila in večja skrb, ki jo da zemlji lahko le njen lastnik, če to sam obdeluje. Ne vrši se torej koncentracija, ampak razdeljevanje zemljiške posesti. Leta 1935 so lastniki sami obdelovali samo 45 odstotkov obdelane površine, sedaj pa jih obdelujejo že 70 odstotkov. V borih desetih letih je tako prešla skoro tretjina kmetijske zemlje v obdelovalne roke. To je vsekar ena največjih agrarnih revolucij, ki se je v zgodnjem na popolnoma miren način in se tudi še danes vedno nadaljuje.

Svoboda kritike

Pred kratkim so v Budimpešti ustanovili »Urad za poročila javnega zanimanja«. Časopis »Tugellen Magyarorszara« pojasnjuje, da bo urad dosti doprinesel k odpravljanju pogršk, ki jih je v zadnjem času vedno več. Delavci predlagajo svojo kritiko o raznih pomanjkljivostih v proizvodnji, o brezbriznem postopanju s stroji, mnogi se pa pričujejo nad pomanjkanjem budnosti.

Da bi se bolj ohrabril obveščevalce, spreiskuje urad tudi anonimne prižave, ker ne gre za obveščevalca, ampak za odpravo pogrške. V nujnih primerih se sprejema tudi telefonske prižave.

Sveda so oni, ki so prestopili meje socialistične kritike, zaslužili kazen. Lahko se kritizirajo pogrške tovarništvo, ki ne morejo izvršiti nemožne naloge, ne va same naloge. Na sestanku, ki ga je organiziral »Szabad Nep«, organ madžarske delavske (komunistične) stranke, kjer so delavce pozvali h kritiki in vzrodbudi, se delavce, ki je zastupil Madžarsko, priomnil, da se nihče ne uja kritizirati, ker se boji. Ko so na ugodnili, ne da delavec izjavil, da zahteva vlada od delavcev preveč in od njih pričakuje, da izvršujejo preteške naloge s preveliko nagljo. Organizatorji sestanka tega niso komentirali, toda dva dni pozneje je bil delavec odpuščen iz službe zaradi sramotjenja petletke.

Britanci in Jugoslavija

Primerno angleško svarilo

Ugledni londonski tehnik »Economist« je v svoji zadnji številki povzel članek Jugoslaviji, kjer so 28. novembra proslavili osmo obletnico Titove vlade.

Angleški časopis ugotavlja, da je Titova vlada zadnja tri leta sprta z Moskvo in da so se njeni odnosi z Zahodom nedavno zelo izboljšali. Od leta 1948 dalje mu pomaga gospodarska pomoč zahodnih držav, da vzdrži pritisk kominformistične zapore.

Pogodba o vojaški pomoči, ki jo je 14. novembra sklenila z Združenimi državami, predstavlja novo oporo za Jugoslavijo, ki na ta način ni več nevtralna, čeprav ni povezana z državami Severnoatlantske zveze s formalnimi pogodbami. Jugoslavija lahko znatno poveča svojo moč, ker ima veliko vojsko. Njen zemljepisni položaj je precej važen za obrambo Italije in zelo važna za obrambo Turčije in vzhodnega

Sredozemlja. Jugoslavija si predvsem želi biti v stanju, da bi se lahko uprla napadu oboroženih sil, ki jih bo najbrž Stalinov imperalizem zaposil tudi z drugimi nalogami, tako da lahko računna s tem, da jih bo odvrčala od njihovih napadalnih namenov, če bodo vedele za njeno moč.

»Economist« je mnenja, da bo Jugoslavija lahko dosegla ta svoj cilj, ker je omejen in izvedljiv, toda v ta namen so ji potrebne ne le čete in orožje, ampak vsaj v najmanjši meri tudi enotnost ljudstva in učinkovito gospodarstvo.

Nato omenja »Economist« zadnja navodila, ki jih je izdala jugoslovanska komunistična stranka z namenom, da se razširi kmetijska kolektivizacija in da se uvede stroga disciplina za člane poljedelskih združenj. Londonski tehnik trdi, da v Jugoslaviji še niso odstranili vzrokov nezadovoljstva zaradi gospodarskih razmer. Skoda, ki bi nastala zaradi nadaljnega pritiska, je očitna. Na žalost bi vsak nasvet, naj izvajajo industrializacijo počasneje, tolmočili v Beogradu kot nevarno zaroto proti temu, da bi postala Jugoslavija industrijska država. Toda če se zahodni državniki bojijo, da bi postali sumljivi, potem bi bilo bolje, da opustijo vsak poskus, da bi imeli kak opravček z Jugoslavijo. Politika zahodnih držav ne more temeljiti na bojznosti, da bi se zamerili Titu.

To pa ne pomeni — nadaljuje »Economist« —, da se želimo vmešavati v jugoslovansko notranjo politiko. Nam ni do tega, da bi zavirali industrializacijo Jugoslavije.

Nesporedni interes Jugoslavije in njenih prijateljev je, da mora biti močna in da se njeno ljudstvo enotno. Ustanovitev težke industrije pa spada na drugo, ne na prvo mesto. Jugoslovansko vojsko sestavljajo kmetje, ki ne bodo dobri vojniki, če bodo stili njihove družine v poljedelske zadruze ali če jim bodo drugače odvzemali sad njihovega dela. Prijatelji Jugoslavije so dolžni opozorjati na to, da je bolj važna razlika med složnim in razprtim ljudstvom, kot med jekleno iz leta 1952 in jeklom iz leta 1960.

Tako je dobil Tito po dolgem času tudi iz Velike Britanije primereno svarilo.

Uradni češki turistični priročnik zasmehuje vlado

»Daily Telegraph« odkriva, da se je »vostan protikomunistična propaganda vltotopila v uradno ilustrirano knjižico o češkoslovaških zdraviliščih, ki jo je izdalo ministrstvo trgovine v Pragi. Knjižico so poslali hotelom v Angliji in v nekaterih evropskih državah.

»Pet najbolj znamenitih češkoslovaških letovišč opisujejo v priročniku na sledeči način:

»Karlov Vary ... so eno od najstarejših zdravilišč. To krasno kopališče je sedaj polno sovjetskih časnikov, diplomatov in članov znane N.K.V.D. (tajne policije). Inozemske obiskovalce naprošamo, da prinesejo s seboj večje količine D.D.T. praška, da pobijejo razne bolezni in epidemične bakterije, ki so jih prinesli iz neomikanih področij.

Marijanske Lazni ... imajo dobre železniške zveze z vsemi evropskimi prestolnicami... in zadostno poštno cenzuro.

Františkovy Lazne ... so izredno popularne med demokratskimi podzemnimi delavci, ker ležijo prav na meji in nudijo krasno priliko za beg v svobodo.

Jachimov ... je podkopen z u-

ranskimi rudokopci, kjer se lišci prišlinih delavcev mučijo, med nadzorstvom sovjetskih strokovnjakov za izkoriščanje sužnjev, pri komunistih raziskovanjih... Obiskovalci si lahko ogleda prizore iz najtemnejših časov pradaavnega sužnjstva dela.

Toplice Stanov ... kakih 15 milj daleč so Stalinova podjetja; to je največje srednjeevropsko kemično podjetje za strupene pline in druga orožja kemične vojne. Zahodni vetrovi pokrivalo to krasno področje s pajčolanom megle, ki duši in škodli.

Stevinac izpuščen

Hrvaško notranje ministrstvo je dne 5. decembra izpustilo na pogojno svobodo nadškofa Stepinca. Mons. Stepinac bo na lastno željo konfiniran v svojem rojstnem kraju Krašič pri Z Zagrebu in mu bo prepričeno, da bi lahko opravil funkcije visokega cerkvenega dostojanstvenika.

VESTI z GORIŠKEGA

Od srede do srede

Frontaški župan v Sovodnjah za imenovanje italijanskega tajnika

V nedeljo 2. t. m. je bil v Sovodnjah sestanek kmetovalcev iz naše občine z namenom, da ustanovijo svojo zadrugo. Frontaši so seveda zadevo že vnaprej tako izpeljali, da so kmetom dali razumeti, da kdor ne pristopi k tej organizaciji, ne bo imel pravice, vzeti v nakup kšojno travo na Rojcah. In zopet so jim mnogi nasledili. »Zadeva je popolnoma nepolitičenega značaja — so trbili frontaši. Prav vako kot so prisilne kmetijske zadruge v Titovi Jugoslaviji...

volivni program teh frontaških zapeljivcev, ki so nas že stokrat zapeljali, ker so jim nekateri največji brez pomisleka oddali glas na volitvah.

Jožef Češut, Andrej Pipan in Andrej Tomšič, tu spodaj vam ponatiskujemo vaš sklep, ki je obenem sramotni dokument našega izdajstva nad našim jezikom in narodom:

Prot. št. Albo 29/11. do 15/12 1951

Občina SOVODNJE ob Soči, Pokrajina GORICA

Zapisnik sklega občinskega odbora

Predmet: Premestitev občinskega tajnika Gallassi Karola iz občine Romans ob Soči v občino Brugine.

»Leta 1951, dne 27. novembra, v občinskem domu v Sovodnjah.

Občinski odbor, sklican pismenim putem, se je sestel pod predsedstvom župana g. Češuta Jožefa, kateremu je ob strani občinski tajnik g. Gallassi Karol.

Prisotni so gospodje: Češut Jožef, Pipan Andrej, Tomšič Andrej, Odsoten noben odbornik.

Tako zbrani odbor vabi župana, naj sklega o gori navedenem predmetu.

Z ozirom na dejstvo, da se zadeva tiče poslednjega občinskega tajnika, tu prisotnega g. Gallassi Karola, se ta odstrani iz sobe in na mesto njega prevzame posle tajnika odbornik g. Pipan Andrej.

Tedaj vabi župan odbor, naj razpravlja v zadevi odloka notranjega ministrstva št. 17200/2839 od 28. septembra 1951, s katerim se tajnik g. Gallassi Karol premešča iz občine Romans ob Soči (Gorica), kjer je bil njegov sedež in je imel šesto stopnjo, v občino Brugine (Padova) s potekom od 1. januarja 1952.

Odbor, ki je v vsakem oziru zadovoljen z omenjenim poslednjim tajnikom g. Gallassi Karolom, ki je dokazal nenavadno razumevanje, zmožnost, nadarjenost in pridnost ter se je z vso vnemo žrtvoval tej občini;

Prijava nemških mark in kreditov

Ponovno opozarjamo vse tiste, ki imajo kakršne koli kredite z nemškimi državljanji ali ustanovami in družbami, da zapade rok za prijavo 10. decembra 1951. Isto velja tudi za menjavo nemških mark. Prošnjo — v treh izvodih — je treba nasloviti na Vodstvo zakladništva (Direzione Generale del Tesoro - IRFE) v Rimu. Predložiti je treba vse potrebne listine in navesti vsoto mark. Prošnjo naj pripravijo tudi tisti, ki so jo že napravili, a še ni bila ugodno rešena.

Škoda v poplavljenih krajih

Po dosedanjih nepopolnih podatkih znaša škoda, ki je nastala v poplavljenih deželah, preko 83 milijard lir. Pri tem ni upoštevana škoda, ki je nastala ob spodnjem Padu, ki je v resnici največja in prekaša verjetno vso ostalo škodo skupaj. Gornja vsota se nanaša samo na južno Italijo, otoke in Ligurijo, Lombardijo, Toscano in Piemont.

NATEČAJI

Delavsko nadzornišтво je razpisalo natečaj za 38 mest inšpektorja II. razreda. Natečaji se lahko udeležijo diplomirani inženirji in industrijski kemiki. Podrobna navodila in pojasnila daje Delavski inšpektorat v Vidmu — Piazza Antonini št. 6.

Javljen je tudi natečaj za 52 mest vajenca javne varnosti. Tega natečaja se lahko udeležijo vsaki, ki ima vsaj spričevalo nižje srednje šole. Prošnjo mora nasloviti na krajevno prefekturo do 11. januarja 1952. Podrobnosti in navodila daje prefektura.

To metodo je skušal uporabiti tudi novi l. 1934 imenovani goriški nadškof Margotti, a z istim uspehom. S federacije v Gorici so pa istočasno deževalo okrožnice na fašistična tajništva po vaseh, ki pripravljajo široko razpolaganje s sredstvi za podkupitev duhovščine. A ker so jim končno šli vsi upi na uspeh po vodi, so se puljska in goriška državna oblastva ter tržaški državni tožilec večkrat obrnili na cerkvena oblastva z zahtevo, naj se premestijo slovanski duhovniki, ki se učijo verouk v materinem jeziku. No, ti se tudi niso mogli kar tako premestiti! Zato se je mons. Sirotti poslužil drugega sredstva. Prišel je nameščajti italijanske duhovnike po slovenskih župnijah, tako v Doberdob in v Devin, in ti so, čeprav večji nekateri slovenskega jezika, odpravili slovenske pridige. Seveda je ljudstvo v znak protesta zapustilo cerkev, če jih zunaj niso čakali orožniki, kot n. pr. v Doberdobu. Ti italijanski duhovniki se niso zmeraj baš najbolje izkazali. Januarja 1934 je n. pr. italijanski kaplan v Tolminu med uro verouka zatrjeval v šoli učencem, da slovenski duhovniki smrt-

Verski položaj na Primorskem v letih 1918-45

no grešilo, če ne nosijo talarja; kaplan Tagnin v Ajdovščini je pa povzročil premestitev tamkajšnjega župnika; Tosolin v Standrežu se je celo tako daleč spozabil, da je zanikal veljavnost zakramenta sv. Eucharistije, katerega deli slovenski duhovnik.

L. 1934 je odlok goriške prefektore prepovedal slovensko petje med procesijami, dovoljuje se samo italijansko in latinsko; v Idriji je bilo prepovedano celo med procesijo na glas moliti po slovensko! Enako so bile prepovedane cerkvene zastave s slovenskimi napismi. In zopet je mons. Sirotti priporočil duhovnikom izvršitev odlokov, tako da je marsikateri župnik bil kilcan na odgovor zaradi neposlušnosti.

Slovenski verski tisk, kolikor ga je še preostalo, je ta čas tudi zelo veliko trpel. Velikokrat so bili župniki ali organisti klicani na odgovor, ker so kot župniki »Goriške Mohorjeve družbe« delili med ljudstvo knjige, katerih nabavo so o-

upoštevajoč dejstvo, da je ta tajnik tudi sam voljan nadaljevati službo tajnika pri tej občinski upravi in v korist občine;

sklene enoglasno, zaprositi notranje ministrstvo, da dovoli preklic ministrskega odloka, ki ga zgoraj omenjamo (preklic, ki ga je poslednjevočel tajnik g. Gallassi Karol že sam prosil), tako da bo lahko nadaljeval svojo službo v tej občini namesto da bi bil premeščen v Brugine (Padovo). »

„... ter tuje zemlje-lačne utopi na dno razpenjenih valov!“

S. GREGORČIČ

Italijanski šovinisti se v svoji robati nevednosti le ne morejo dati miru zaradi preoškkih stihov našega »goriškega slavčaka«, ki so se popolnoma uresničili.

Boli jih namreč dejstvo, da se je do pičice uresničilo vse, kar je Simon Gregorčič prerokoval v svoji prekrasni pesmi »Soča«, še najbolj pa prav zadnja dva stiha, ki ju pri nasamo v naslovu.

»Giornale di Trieste« od nedelje 2. t. m. je prinesel za Italijane zelo slab prevod pesmi od stiha »Pa, oh, siroti tebi žuga...« do konca. Hvalni smo temu dnevniku, da je vendar pripomogel k temu, da se tudi italijanska javnost nekoliko seznanja z našo kulturo. Ne briga nas, kaj pravi »Giornale di Trieste« o goriskem slavčku, ker dobro poznamo mnenje gorških furlanskih krogov o prihodu Italije v naše kraje... Saj ti goriški Furlani niso tako zabiti, da ne bi znali dobro ocenjevati gospodarsko cvetočega preteklost in tedanje mirno sožitje z nami na tem ozemlju pred sedanjo gospodarsko propastjo in sovražstvom, ki so ga Italijani zanesli med nas in nje od leta 1918 dalje!

Kultura in omika narodov se zrcalita v javnem življenju in v odnosih z drugimi narodi. Površno nabraženi možje, ki so nam prišli kazati svojo omiko in ki nam hočejo narekovati v Gorici pogoje našega jezikovnega udejstvovanja, ne bodo mogli nikdar ugarniti svetle zvezde Simona Gregorčiča!

Razni Digianantonio in Bernardisi in vsi gospodje okoli »Giornale di Trieste« preganjajo naš jezik in želijo raznaroditi naše malčke v otroškem vrtcu. Zato rečemo, da je njihova omika in kultura polovičarska in na vsak način nevredna Gregorčičevega uma.

Dobro in popolnoma upravičeno je naš svetovalec g. Rudi Bratuž zavrnil Digianantonija, naj raje molči, ko vendar Gregorčiča niti ne razume. Goriški slavček ni izrazil sovražstva do nobenega naroda. Kot zvest in ljubeč sin Slovenije je velel Soči, naj utopi tuje zemlje-lačne, ki bi se drznili tepati našo zemljo! Nič drugega...

Ce se Digianantonio, Bernardisi in vsa gospoda okoli »Giornale di Trieste« prištevajo med te tuje,

Za vojne invalide

Vojni invalidi z visoko invalidnostjo imajo pravico do izredne letne doklade v znesku 20.000 lir. Vsi prizadeti naj se obrnejo za prošnjo in pojasnila na Ustanovo vojnih invalidov v ulici Randaccio 14 v Gorici.

Krediti naših rudarjev v Belgiji

Nekateri rudarji še niso dobili izplačanega dopusta za leto 1949. Prošnjo za to izplačilo morajo napraviti v teku tega meseca, ker zapade rok 31. decembra t. l. Prošnjo z vsemi podrobnostmi dela in kraja ter točnimi osebnimi podatki je treba nasloviti na Zavod odnosno Kaso za socialno skrbstvo dotičnega kraja, kjer je delavec delal. V poštev pride pet premogovnih bazenov s sledečimi naslovi Kase za socialno skrbstvo:

Caisse de Prevoyance de la Cantine: Guffenslaan, 35 - HASSELT,

Caisse de Prevoyance du Centre: rue de Baume 1 - LA LOUVIERE,

Caisse de Prevoyance de Mons: rue de la Réunion, 2 - Mons,

Caisse de Prevoyance de Liège: rue Forger 22 - LIÈGE,

Caisse de Prevoyance Charleroi: rue Leopold 30 - CHARLEROI.

Kdor je delal v enem izmed navedenih petih bazenov, in še ni dobil plačanega dopusta za leto 1949, naj napravi takoj prošnjo! Vsa pojasnila in navodila dobi pri mestnem županstvu.

DOBERDOB

Predpretekli terek 27. novembra sta tu na Poljanah praznovala zlato poroko g. Jožef Lavrenčič, rojen 18. marca 1877, in gospa Roža Pahor, rojena 15. avgusta 1882.

Slavljenca sta preživela ta dan v najlepšem razpoloženju v krogu sina in hčera ter zetov, med katerimi je tudi občinski svetovalec g. Jožef Vižintin, ki je bil izvoljen na listi s plugom in naklom.

Slavljencema želimo vsi občinarji še mnogo let zdravega in veslega ter srečnega življenja!

Slovenski učitelji za poplavljenca

Slovenski učitelji, združeni v svojem posebnem sindikatu, so prispevali 33.850 lir za poplavljenca iz padske nižine.

GOSPODARSTVO

Zatiranje borovega pelca

Urad za kmetijstvo in ribolov pri ZVU obvešča:

a) Po zakonu z dne 20. maja 1926 in 12. februarja 1938 je zatiranje borovega pelca obvezno!

b) Vsi lastniki borovih nasadov, vrlov, parkov ali gozdov, v katerih raste bor, morajo obvezno zatirati borov prelec na lastne stroške.

c) S pobiranjem in pokončavanjem prelečev gnezd se mora pričeti s 15. decembrom 1951 in končati pred 15. februarjem 1952.

d) Gnezda se morajo pobirati tako, da odrežemo veje, na katerih so gnezda. Če je na primer gnezdo v vršičku, ga moramo pobrati, ne da bi odrezali rastnega vršička.

e) Pobrana gnezda se morajo zažgati na licu mesta.

f) Po 16. februarju 1952 bodo vsi kršilci, to je tisti, ki niso pobrali gnezd, kaznovani kot predvideva zakon. Pobiranje gnezd pa bo odredil na račun kršitelja gozdarski oddelek civilne policije.

g) Gozdarski oddelek civilne policije, v ulici Monte Grappa št. 3-I-tel. 23643, nudi prizadetim vsa potrebna pojasnila.

Pšenica

Hudi nalivi, ki trajajo že od konca oktobra, so preprečili, da bi dokončali setev pšenice. Kdor bo ugnel posejati se pred zimo ali pa se odloči sejati spomladi, to je do 15. marca, mora posejati bolj na gosto: 80 kg na njivo. Tudi ni za pozno ali celo pomladansko setev vsaka sorta pšenice primerna. Za tako setev je najboljša »Mentana«, ki jo vsi dobro poznamo.

V vinogradu

V vinogradu bomo ob primernem vremenu pognojili trtam s hlevskim gnojem. Seveda ne bo nikdar

odveč ponavljati, da moramo za vsako gnojenje uporabljati le dober preperel gnoj, ne da bi na polje ali njivo vozili tako rekoč slamo.

Le v toplih visokih legah lahko brte obrezujemo pred zimo, nikdar pa ne v legah, ki so podvržene pomladanski slani. Zgodaj rezane trte prej začnejo poganjati in so zato bolj izpostavljene nevarnosti slane.

Poskrbeli bomo tudi, zlasti v sedanjem deževnem vremenu, da pripravimo les za trte. To delo je zlasti sedaj najbolj primerno.

Morebitne nove nasade trt ali sadnega drevja bomo po možnosti opravili že pred zimo. Presajamo lahko takoj, ko odpade listje. S sajenjem pred zimo pridobimo eno leto, ker bo rastlina v pomladi začela poganjati, kakor če bi bila že letos vsajena. Pri rigolanju (kopanje na globoko za nove nasade) moramo skrbeti, da odstranimo iz zemlje vse korenine in lesne dele sploh, da bi nam ne plesnili v zemlji, ker je smtonosno za nove rastline.

Na njivah

Na njivah skrbimo, da izčistimo odvodne jarke in odstranimo morebitno kamenje. Po možnosti bomo še pred zimo njive preorali, zlasti pa deteljšča in travnike, ki jih mislimo posejati s koruzo ali krompirjem itd. Danes smo že vsi do dobra prepričani, da je najbolj donosno oranje s traktorjem. Orjemo bolj globoko, kar je velikega pomena bodisi za primer suše kakor za primer dežja. In pa je traktor tudi še vedno bolj cenen kakor vprezna živina, čeprav je — za dane razmere — nekoliko predrag. Naši kmečki pridelki so znatno padli na ceni, kar pa moramo kupiti, se je vse podražilo in tako tudi motorno oranje.

lijansko časopisje. Fašisti so najprej obračunali z goriškim semeniščem. Vdrli so v poslopje, aretirali in pozneje internirali podravnanca Rutarja ter profesorja Musizzo, nato pa še toliko rovarili, da sta bila l. 1935 odstavljena še ravnatelj, mons. Brumat, in duhovni vodja, dr. Tul.

Nad škofom Fogarjem so se pa znesli najprej s tem, da ga niso povabili več na nobeno javno prireditev, tu pa tam so celo napadli njegov avtomobil, kot n. pr. l. 1935 na pastirskem obisku v Kopru, tako da so ga morali priti orožniki ščititi.

Opomini in policijska nadzorstva in nezaupnice so začele deževati na tržaške slovenske duhovnike, kjer so še mogli učiti v materinščini kršćanski nauk ali govoriti v domači govoricu z verniki. Izvršili so se tudi napadi na slovenske vernike v Barkovljah. Slovenske pridige so bile prepovedane v Barkovljah, pri Sv. Jakobu, pri Sv. Ivanu, v Šked-

nju in v Rojanu. Cez štiri mesece je morala biti sicer prepoved preklicana, a oblastva niso mirovala, dokler se ni škof Fogar umaknil dne 1. novembra 1936 s tržaškega škofovskega sedeža. Zdi se, da je imel v vsej zadevi svoje prste vmes tudi novi goriški nadškof Margotti. Tržaški prefekt Tiengo, isti, ki je bil že izsilil odstop goriškega nadškofa Sedeja, je bil sicer odstavljen, vendarle ni mogla biti s tem krivica popravljena. Oblastva so odstop škofa Fogarja izsilila, ker se je ta zavedal, da katoliška Cerkev ni in ne more biti pomožen urad za fašizem in za poitalijančevanje 4er zasužnjevanje narodov po rimskem orlu.

Medtem ko so se tako važni dogodki odigravali v Trstu in v Gorici, je škof Santin na Reki započel čisto svojevrstno akcijo. Odpraviti je hotel popolnoma slovenščino oziroma hrvaščino iz cerkve s tem, da je prepovedal uporabo teh jezikov v nekaterih zakramentalnih obredih in pri blagoslovu z Najsvetejšim. Kdor bi se temu uprl, ga je čakala »poena suspensiois ipso facto incurrendae«.

(Sledi 8. nadaljevanje)

Požig „Narodnega doma“ Povzročena škoda še ni poravnana

Dne 13. julija 1920 popoldne je tajnik »Fascia di combattimento« za mesto Trst, odvetnik Francesco Giunta (poznejši minister v Mussolinjevi vladi) vodil na Glavnem trgu v Trstu shod tržaških fašistov, kjer je hujskal proti Slovincem in Hrvatov v mestu ter prisotne pozval, naj po shodu navalijo na slovenski kulturni center v Trstu, na slovenski »Narodni dom«, ki je stal na tedaj imenovanem trgu »Piazza della Caserma«.

Palaca Narodni dom je bila impozantna, petnadstropna, velika moderna stavba s pročelji na tri ulice. Bila je zgrajena leta 1906, torej komaj 14 let pred požigom, in je bila najsolidnejše zidana, obložena z belim kamnom do drugega nadstropja.

V tej palači, ki je imela tri vhode in tri pročelja (na Piazza della Caserma, na Via Galatti in na Via Geppa) so imela svoje prostore:

- 1) Slavjanska čitalnica, ustanovljena leta 1848;
- 2) Slovensko dramatično in operno društvo;
- 3) Slovensko gledališče;
- 4) Slovensko telovadno društvo SOKOL z veliko telovadnico;
- 5) Slovenska glasbena matica z glasbeno šolo;
- 6) Slovensko planinsko društvo;
- 7) Slovensko politično društvo EDINOST;
- 8) Tržaška posojilnica in hranilnica, ki je bila tudi lastnica stavbe;
- 9) Hotel Balkan, s pripadajočo restavracijo in
- 10) Kavarna »Narodni dom«.

V poslopiju je bilo poleg tega veliko število trgovskih trgov in privatnih stanovanj.

Pri belem dnevu so fašisti polili spodnje prostore z bencinom in jih zažgali. Tedaj je bil Trst že okupiran od italijanske vojske in italijanska oblastva niso napravila prav ničesar, da bi razgnala družal, ki je zažigala Narodni dom. Italijanski karabinjerji se na licu mesta niso niti prikazali. In ko so prišli ognjegasci, da bi komaj zaneseni požar pogasili, so jim fašisti prerezali gumijevce cevi brigad, tako da je požar brez gašenja neovirano zajel vse poslopije.

V hotelu v IV. nadstropju sta se bila ostala dva gosta, mož in žena, iz Radovljice v Jugoslaviji, ki sta v pričakovanju, da bo ogenj vendarle pogasjen, ostala v svoji sobi in čakala, da se razhajajoča družal razide. Ko se je plamen približal gornjim nadstropjem in s tem tudi njuni sobi in je bil odhod po stopnicah nemogoč, sta skozi okna klicala na pomoč. Ognjegasci so raztegnili pod oknom rjuho in s petega nadstropja je skočila na raztegnjeno rjuho najprej žena, ki si je, četudi poškodovana, rešila življenje, dočim je mož namesto na rjuho padel pri skoku na tla in je obelzel na licu mesta mrtev. Bil je komaj 35-letni magister farmacije Wilfan.

Za karakterizacijo tedanjih italijanskih razmer in že vsemogočnega fašističnega vpliva na javno življenje je značilno vedeti, da niso proti odvetniku Francescu Giuntau italijanska vlada in njena oblastva prav ničesar ukrenili, in to v kljub temu, da se je javno po časopisju in shodih hvalilo, da je požig Narod-

nega doma njegovo junaško delo. Škoda, ki so jo s požigom Narodnega doma utrpeli privatne osebe, ne bomo tu navajali. Omenjamo samo, da je italijanska vlada izplačala samo odškodnino jugoslovanskim državljanom, in sicer skupno 5 milijonov takratnih lir. S tem je priznala svojo odgovornost za škodo, ki je s požigom nastala. Privatniki - italijanski državljani in tržaški Slovinci kot taki ter njihove organizacije pa niso dobili nikdar ničesar! Zato se bomo v svojem prikazu omejili zgolj na škodo, ki so jo pri požigu utrpeli slovenske narodne institucije.

Osem zgoraj prvoimenovanih slovenskih narodnih demokratičnih organizacij in s tem ves slovenski narod na Tržaškem je s požigom utrpel veliko škodo, katere moralno vrednost sploh ne bi mogli preceniti. Zato se omejujemo zgolj na stvarne in otipljive podatke: našli bomo zgolj gmotno škodo, cenjeno po takratni objektivni tržni ceni v takratnem denarju.

Cenitev škode požiga Narodnega doma v Trstu

- 1) »Tržaška posojilnica in hranilnica« v Trstu kot lastnica doma
 - a) Vrednost poslopija julija 1920 v tedanji valutni 10.000.000 lir
 - b) oprema 5 bančnih prostorov in sejne dvorane 40.000 »
 - c) zgoreli so vsi bančni registri, trgovske knjige, zadolžnice in menice, podpisane od družabnikov in v eskomptu za 2.000.000 »
 - d) denar zgorel v sefu in valutni 100.000 »
- 2) »Slavjanska čitalnica«
 - a) oprema dveh sob in dvorane 50.000 »
 - b) knjižnica preko 2 tisoč zvezkov (od leta 1848!) 30.000 »
 - c) slike 10.000 »
 - d) arhiv 5.000 »
- 3) »Slovensko dramatično in operno društvo«
 - a) oprema dveh sob 20.000 lir
 - b) knjižnica 500 zvezkov in arhiv 10.000 »
- 4) »Slovensko gledališče«
 - a) oprema dvorane in lož 100.000 lir
 - b) kulise 50.000 »
 - c) kostimi 50.000 »
- 5) »Slovenski Sokol«
 - a) oprema telovadnice in telovadno orodje 50.000 lir
 - b) arhiv, knjižnica i. t. d. 10.000 »
- 6) »Slovenska glasbena matica« in glasbena šola
 - a) oprema treh sob 20.000 lir
 - b) klavirji in instrumenti 20.000 »
 - c) arhiv 5.000 »

- 7) »Slovensko planinsko društvo«
 - a) oprema ene sobe 5.000 lir
 - b) arhiv 5.000 »

Rekapitulacija škode in preračunavanja vrednosti

- 1) »Tržaška posojilnica in hranilnica« 12.140.000 lir
 - 2) »Slovensko dramatično in operno društvo« 95.000 »
 - 3) »Slovensko dramatično društvo« 30.000 »
 - 4) »Slovensko gledališče« 200.000 »
 - 5) »Slovenski Sokol« 80.000 »
 - 6) »Slovenska glasbena matica« 45.000 »
 - 7) »Slovensko planinsko društvo« 10.000 »
- 12.580.000 lir

Za pogorišče, ki ga je bila prisiljena prodati, je Tržaška posojilnica in hranilnica dobila . . . 1.400.000 »

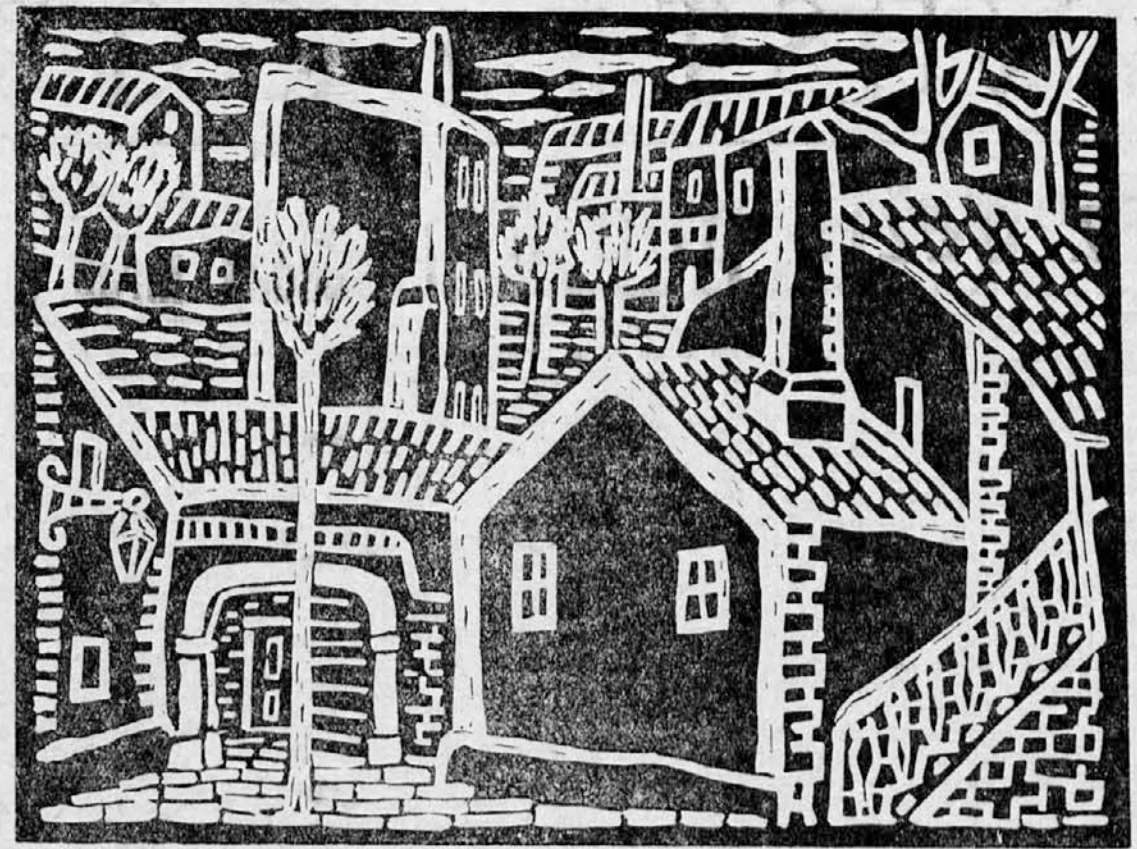
Ostane neporavnane škode v lirah, valuta leta 1920 . . . 11.180.000 lir

Navedeno vsoto moramo pretvoriti v lire, valuta leta 1951 s tem, da jo pomnožimo s količnikom 100 (ne smemo pozabiti, da je bila lira že pred drugo svetovno vojno običajno devalvirana, enkrat samkrat kar za 35 odstotkov! Med vojno pa je njena vrednost padla na približno 1/60 vrednosti leta 1938) in dobimo kot današnje cenitev neporavnane gmotne škode, povzročene s požigom Narodnega doma . . . 1.180.000,000 lir, valuta 1951.

Poudarjamo, da v tej cenitvi ni upoštevana škoda, povzročena tiskarni Edinost (razbijanje strojev in pohištva) in Narodnim domovom v predmestjih Trsta in tržaški okolici. Če se hoče Slovincem pošteno povrniti utrpelo škodo, bi bilo torej treba gornjo vsoto primerno zvišati.

Italijanski narod je dolžan pred Bogom in svetom povrniti tržaškim Slovincem povzročeno škodo. To je dolg, pravi dolg, ne samo moralna dolžnost! In Slovinci zahtevajo z vso pravico to povračilo.

Dr. J. A.

LOIZE SPACAL LESOREZI in LINOREZI

Kot smo že zadnjč naznanili, je izšla pred kratkim v Trstu Spacalova zbirka dvajsetih lesorezov in linorezov, nastalih od l. 1937 do 1951. Zbirko stopenjastih ošteviljenih in podpisanih izvodov je napisala in vezala pod vodstvom avtorja tiskarna Zalozništva tržaškega tiska. Uvodno besedo je napisal ljubljanski univerzitetni profesor dr. Franc Stel. Mapo dobite v vseh naših knjigarnah in pri avtorju.

Lojze Spacal se je rodil v Trstu l. 1907, kjer je tudi obiskoval osnovno šolo. Maturiral je na umetnostnem liceju v Benetkah, nakar se je vpisal na višji zavod za umetnost v Monzi in na umetnostno akademijo »Breras« v Milanu.

Kot slikar in grafik se je Lojze Spacal uveljavil že pred drugo svetovno vojno. Razstavljal je v Trstu in v vseh važnejših evropskih umetniških središčih. Posebe je treba omeniti njegove razstave v Ljubljani, Celovcu, Zagrebu in Beogradu.

Lojze Spacal je iskal navdihov za svoje snovanje v ljudskih motivih naše slovenske zemlje, in to v slikarstvu kakor tudi v grafiki. Svoje izredne dekorativne sposobnosti pa je pokazal pri izvedbi monumentalnih fresk v župni cerkvi v Gradnu v gorških Brdih in z dekoracijami na oceanskih parnikih.

Lojze Spacal je med prvimi posredoval slovenski umetnostni upodabljači dejavnosti stike s skrajnimi smermi zahodne, zlasti italijanske metafizične smeri. Kot je slovenska tržaška zemlja na stičišču med Zahodom in Vzhodom, tako tudi po Spacalovi pravilni zamisli njena umetniška tvornost prirodni posrednik duhovnih tokov v umetnostnem življenju Zahoda in Vzhoda. Čeprav je Spacal črpal izključno na Zahodu, je s svojo skrajno zahodnjaško usmeritvijo seznanjal svet z našo tržaško in kraško folklorno in pokrajinsko

motiviko ter s tem dosegel važen smoter svojega umetniškega dela. Spacalova umetniška pot je v svoji skrajnosti pestra in razgibana. Iz protesta proti realizmu in slededemu mu pitoricizmu, ki po Spacalovem mnenju zavira slikarstvo, da bi moglo dovršeno podati v risbi in barvi resničnost predmetov, je prešel v maglični realizem, da bi mogel prodreti v bistvo resničnosti, »kjer se giblje svet poln lirike, ki je temelj najenostavnejšega izražanja«. Sredstvo takega najenostavnejšega izražanja je v dognanem Spacalovem infantilnem primitivizmu, ki je zopet po Spacalovi sodbi upodabljanje, »kot so ga dojemali v njegovem bistvu, in rekel bi tudi v religioznosti, preprosti ljudje«. Vendar Spacal ni običal v začetnem magličnem realizmu; iskal je dalje v vrvežu spodobnih umetniških trenj: za krajšo dobo je prešel k ekspresionizmu in nato h kubizmu. Pa tudi v ekspresionizmu in kubizmu ni izključno vztrajal; pot ga je nujno vodila preko medvojne dobe socialnega realizma v abstraktizem, kjer je zlasti kot grafik in dekorator našel polno možnost svojega specifičnega umetniškega razvoja. Kot grafik in dekorater je Spacal načelo dvodimenzionalne ploskovitosti prenesel doledno tudi v slikarstvo, češ da ima slika dve dimenziji, medtem ko ustvarja tretja dimenzija po umetnem vidnem načinu umetniško predstavo na škodo barvnih pasov in skladnosti linij, vzeti kot čist ritem. S to Spacalovo sodbo pa bi se ne mogel strinjati!

Spacalova mapa izbranih lesorezov in linorezov dobro podaja navedeno umetnikovo razvojno pot iz magičnega realizma preko ekspresionizma in kubizma v socialni realizem in abstraktizem. Lesorezi in linorezi so večinoma enakobarvni, od katerih posebe omenjamo Vaško idilo, Prehrano partizanom, Kraško vas, Colne na obrežju, Ob svitu na Krasu in Baladur v Istri. Od štiribarvnih in petbarvnih del pa je treba omeniti Vaške svetnike, Tihozitje in Ponedeljek v tržaškem predmestju. V vseh teh delih prihajata otipljivo do izraza maglični in socialni realizem po Spacalovi zamisli najenostavnejših izraznih načel ploskovitega ekspresionizma in kubizma. Abstraktni motivi učinkujejo zgolj dekorativno.

Priporočamo vsem, ki se zanimajo za stvaritve sodobne umetnosti, da sežejo po Spacalovi zbirki lesorezov in linorezov. J. J.

Štipendije za učitelje

Zavezniška čitalnica v ulici Trento naznanja, da je vlada Združenih držav pridržala med ostalimi natečaji za štipendije en natečaj za stalno nastavljenega učitelja osnovnih, srednjih in tehnično poklicnih šol, kakor tudi za upravne uradnike šolske uprave, ki bi želeli preučevati vzgojne metode v Združenih državah. Omenjene štipendije se nanašajo na študij osnovnošolskih, srednješolskih, tehnično- in poklicnovzgojnih učnih metod, kakor tudi za pouk angleškega jezika.

Tečajji za učitelje angleščine se bodo pričeli v juniju 1952 in bodo trajali štiri mesece, vsi ostali tečajji pa 1. septembra 1952 in bodo trajali šest mesecev.

Razpisane štipendije vključujejo potne stroške, visokošolske takse, stroške za knjige in mesečni prispevek 210 dolarjev za hrano in stanovanje.

Rok za vlaganje prošelj zapade 15. decembra 1951.

Zimski manevri NKVD in UDB

Vračamo se v dobo »piteških dvobojev« med komunističnimi nameščenci

Vse izgleda, da bomo v naslednjih mesecih pričeli navzkrižnega ognja med NKVD in UDB.

Vidalijevci in titovci namreč prav pridno in kar javno odkrivajo svoje bojne načrte. Titov tisk pravi, da se Vidalijevi udarniki pripravljajo na razna nasilja proti premoženju in varnosti Babičevih izpostavljenec. Na drugi strani pa obstoje »Deloc« samega nekdanjega skupnega vrhovnega policaja v Trstu in današnjega poveljnika jugoslovanske tajne policije v Ljubljani, Borisa Kjaigherja, da pripravlja a svojimi najemniki vrsto atentatov v Trstue.

Vittorio Vidali je v zadnjem času precej izgubil na zaupanju delavskega sloja v Trstu. Na deželi pa doživlja kominformizem težko krizo; kraški človek je izredno bistri in mu nobena potegavščina ne uide. Vidalijevo taktiziranje v napori za priključitev STO-ja pod Italijo, je slovenske kominformiste na deželi in v slovenski okolici tržaškega mesta prepričalo, da je Vidalijeva partija v prvi vrsti italijanska stranka z izrecno italijanskimi političnimi cilji, in da je zadnja sovjetska nota glede Svobodnega tržaškega ozemlja popolnoma v skladu z »boljšjo rešitvijo«, kakor si jo zamišlja Togliattijeva partija.

Kakor hitro diktatorji — veliki ali majhni — ne zanjejo sproti — četudi namišljenih uspehov — njihova slava hitro zarjavi. Vidalijeva slava v Trstu rjavi že nekaj mesecev, zato se razni Šiškoviči, Kotsuniki, Bidovci, Bufoni in podobni nameščenci Vidalijeve okolice trudijo, kako bi očistili rjo na kroni svojega gospodarja, da ne zdrknejo tudi sami v nezaposlenost. Vsi diktatorji so prepričani, da diktatorska slava znova zablesti, če se podložnikom prikljče na dan čut pomilovanja in solidarnosti. Tudi petošolček misli, da bo priklenil nase svojo izvoljenko z namišljenim samomorom. Petošolčekov in fahiranih študentov pa je med Vidalijevo osebno gardo prav zadosti. Mussolini in Hitler sta lastne atentate sama uprizarjala, ko sta se borila za zarjavelo ljubezen italijanskega in nemškega ljudstva.

Za med bitko babičevcev v vidalijevo na Skofljah se je Vidali pomermal v svet kot doraščajoči dojenček v hlačkah na hitri strel:

»Ubili so me hoteli! Ta junaški spev so ponavljali samo mlečnozobi lakaji Vidalijevega osebnega spremstva, ostali komunisti so se zgolj posmihali.

Tudi na babičevski strani so »prepričani, da bi mogli obnovljeni dogodki iz slavnihih dni 1945-48 popraviti današnji brezupni politični položaj številnih generalov brez vojske. Razlika med l. 1945-48 in l. 1951 je samo v tem, da so takrat grmele ročne bombe brez vojnih napovedi; danes pa se izgleda vračamo zopet v klasično dobo aviteških dvobojev.

Zimski manevri NKVD in UDB

ne bodo seveda razburjali tržaških živcev, vsekakor pa nam te obojestranske vojne napovedi doprinašajo en dokaz več, zakaj komunistični nameščenci tako glasno kričijo po odstranitvi zasedbenih čet na Tržaškem, čeprav ta prisotnost njim in njihovim priprežnikom tako na lahko množi mesečne dohodke. Enim in drugim se toži po krvavih poljanah; kaj ne bi bilo najbolje, če bi se sami odpravili na Korejo, v Indokino ali kamor koli, saj skrbi oče socializma po vsem svetu za pripravna popriša, kjer si lahko hladijo svoje prevroče butice.

† ROMAN PAHOR

Dne 2. decembra, v noči od sobote na nedeljo je v bolnici v Izoli dotpel Roman Pahor, star komaj 48 let.

Ce hočemo spoznati Romana Pahorja, moramo poseči nazaj v težko obdobje nastopajočega fašizma, torej v leta po prvi svetovni vojni. Nasilja, požigi in vsestranski pritisk je tedaj tako rekoč omrtvilil kulturno, politično in gospodarsko življenje našega naroda na Primorskem. Naša starejša generacija je jela kloniti, nevajena takih življenjskih pogojev.

Tedaj se je iz naše tržaške sredine dvignil mladi visokošolec Roman Pahor. V svoji dalekovidnosti je spoznal, v koliki meri je ogrožen naš narodni obstanek in da nas pogina more rešiti samo mladina.

Zaradi spora s tedanjim političnim vodstvom je leta 1923 ustanovil srednješolsko društvo »Nikola Tomaseov«, v katerem so se razen srednješolcev zbirali tudi visokošolci, ki so se z njim odtegnili »Balkanu«. Leta 1924 je pa začel ustanovljati mladinska društva, katerih matica je postala »Prosveta« pri Sv. Jakobu. Roman je bil organizator in s časom je v mestu in na podeželju nastalo 36 mladinskih društev, ki so poleg kulturnega delovanja imela še živahno delujoče ženske, športne in druge odseke. Iz vrst teh mladinskih društev so izšle Bidovčeva organizacija in vse druge organizacije, ki so se pojavile do tržaškega procesa v letu 1941.

Od leta 1926 dalje je bil Roman tajnik zveze mladinskih organiza-

cij. Kot tajnik je obiskoval vse organizacije, prirejal sestanke, budil in bodril k delu.

Roman pa je bil tudi neumoren podrobni delavec. Po naravi je bil dober in uslužen, neizmerno dober in nesebičen. Po tej svoji lastnosti je imel na Primorskem morda edinega vrstnika v danes že tudi pokojnem Poldu Kemperlu na Gorškem.

Seveda pa Roman pri tem in takem svojem udejstvovanju ni imel miru. Oblastva so ga zasledovala na vsak korak in ga ob vsaki možni priliki priprle. Tudi v tem je Roman morda potolkel vse rekorde, saj je imel poleg drugih nezdod vsega 64 preiskav.

Leta 1928 je bil retiran in končno odveden na otok Ponco, kjer je prebil 5 let konfinacije. L. 1941 je bil v znanem tržaškem procesu obsojen na trideset let ječe.

Roman Pahor je bil predvsem nacionalno zaveden Slovenec. Po svojem značaju je bil velik človekoljub in do neverjetnosti dober človek, zato ni bil revolucionar in ni bil sposoben nasilnih dejanj. Celu svoje življenje je delal za druge, za skupnost, sam pa živel v pomanjkanju in siromaštvu.

Pri njegovem delovanju in v njegovem trpljenju ga je bodrila neomajna vera v končno odrešenje in boljše življenje našega naroda. Svoje največje ponizanje in razočaranje je doživel, ko so ga ob osvoboditvi zaprli in se je v celiči našel skupaj s fašisti, ki so ga prej pretepali in pregnjali...

GORINŠEK = ROŠ:

Desetnica Alenčica

Slovensko narodno gledališče je izvedlo v soboto dne 24. novembra v avstrijski ZVO krzno predstavo vesele mladinske igre v štirih dejanjih »Desetnica Alenčica«, ki sta jo spisala Danilo Gorinšek in Franjo Roš.

Krznina predstava je doživela pri nas v Trstu zares velik uspeh! Tržaška mladina se je z njo navdila novih vrednot, ki ji bodo varen vodnik v življenju. Igra se s svojo fabulo sicer oddaljuje od običajne rdeče niti, s katero vodimo mladino skozi labirint prvih močnejših življenjskih vtisov in dognanj, in ki se razvija iz tradicionalne bajelovne tematike Sneguljčice, Rdeče kapice itd. Prav zaradi tega je igra novost za našo mladinsko gledališko literaturo. Igra s svojim tragičnim dojemanjem stalnega kolebanj med dobrim in zlim sili razplet po dognanih poteh življenjske borbe sredi ustaljene motivike, ki ji je desetnica osrednji ljudski in narodni lik.

Gorinšek in Roš sta prikazala grobo življenje v mladini pristopni oblikovni izraznosti, ki temelji na prodornosti lika zle starke Kačurke. Zabko, Kačurkin vnuk, pa izpolnjuje idejno praznoto med Alenčico in Kačurko s posrečeno groteskno vlogo, ki kot tarča vseh miselnih pozitivnih in negativnih vrednot zbira okoli sebe in hkrati povezuje zdrobljeno pozornost mla-

dih poslušalcev. Zajec dobro podpira Zabka v tej vlogi, pravzaprav s svojo živahnostjo spopolnjuje Zabkovo neokretnost in spravlja tako fabulo v pravilno ravnotežo. Ema Starčeva kot Kačurka se je v začetku s svojo hreščavostjo in coprniki dinamiko zdela pretirana; vendar je po izteku fabule pod dojmom rastoče napetosti in razgibanosti izpadla kot posrečeno in tipično izbrani osrednji lik igre.

Tea Starčeva je kot ljubka in naiivna Alenčica prepričala. Prav tako Jožko Lukež v težavni vlogi Zabka.

Posebe je treba omeniti Staneta Raztresena v vlogi očeta in Silvija Kobala kot Zajca.

Vsi ostali liki so se smotrno vključevali v igro, za kar je treba pohvaliti režiserja Jožeta Babiča. Scenografija Jožeta Cesarja je primeren uokvirila igro, le škoda, da se zaradi hibe odra ni mogla prostorsko razviti.

Novost, ki jo je SNG vpeljavala prav z uprizoritvijo »Desetnice Alenčice«, je, da si lahko pri ponovitvah dijaki oskrbijo vstopnice po zelo nizkih cenah.

SLOV. DOBRODELNO DRUŠTVO
V TRSTU
opozarja našo javnost
na
DRUGI SLOVANSKI PLES

V E S T I S T R Ž A Š K E G A

Iz dežja pod kap

Opcine, prve dni dec. 1951

Riko Malalan se se ni vrnil iz Moskve. Za njegovo usodo so v v... kin skrben tako pri »Primorskem dnevniku kakor v uredništvu »D... laa. Ne vem, zakaj bi morali mi Openci v tej zaskrbljenosti zaostajati, saj je Riko vendar nas vasčan in domorodni proizvajalec STO-ja...

Nas Riko je preprost človek. Ni kmet ne delavec, ni obrtnik niti trgovec, ni uračnik niti namestnik v smislu št. 19-21 na polju ljudskega šteta. Njegov poklic je večni popotnik z Opčin na trg Rdečega mosta, od tu po vsem gostem omrežju partijskih vozlov, ki v zadnjem času tako radi popuščajo in jih je treba zatiskati z besedo in dejanji. Iz Trsta se Riko prevaža v Milan in Rim na posvetovanja, na svečane sprejeme v sovjetskem poslanstvu, v ulico Mračnih boteginov po naročila in direktive, itd. itd.

Nas Riko se je kar dobro priučil rušičine in vseh tistih priročnosti, ki so tako potrebne spretnemu in dobolesnemu potniku, kominformističnemu zastopniku in strankarskemu mešetarju. Tako smo končno le prišli do njegovega pravega poklica, ki ga niti laška niti slovenska navodila za ljudsko štetje niso opredelila. Vražja smola, za celih šest tednov prekasno! Zakaj vendar številne komisije niso vprašale za nasvet CK KP? Tako našemu Malalanu res ni preostajalo drugega, kakor da pokaže figo vsem številnim komisijam in njihovim številnim jezikavim in roko- in nogovrtinim maratoncem, s katerimi je morda patria tako razkošno postregla tržaškemu županu, ki se je skrbno potrudil, da bi se številni tržaških brezposelnih tudi za to priliko ne zmanjšalo.

Naj si z mojimi poklicem belijo glave preklanjajoči ostali — si je mislil Riko — mene so v Moskvi že prešeli. Obesil je torbo čez ramo, prijel za roko ostalo trojko in hajdi skozi železno zaveso k batjuški Stalnu.

Ali Riko je kraški Slovenec in niti tridesetletna zvestoba KP ni docela poslušala njegove vesti, ki mu jo je mati z rožnim vencem in molitvenikom utrjevala v zgodnji mladosti. Ta vest mu je bila postokrat v napotje, posebno v časih, ko so kraške ograde zasejali z mafrovredno fratelanco. Pri vsakem razbojništvu, ki je pred nekaj leti dajalo glavno vsebino vsakdanjega delovanja, KP na slovenski zemlji,

je vestni Riko — četudi v zelo ozkem krogu svojih najbližjih osebnih in ne partijskih prijateljev (Riko ni bil nikoli do vrha zgrajen po vzorcu mladenozobih Siškovičev et Ko.) — posteno godrnjal in kritiziral. Večkrat pa mu vest ni mirovala niti pred najvišjim partijskim forumom in v takih primerih Riko ni štedil z glasom niti ni izbral besed.

Ko je srečno smuknil skozi spranjo železne zaves — tako pripovedujejo hudobni jeziki na Opčinah — mu je spel vest hodila v napotje. Ze prav — si je mislil — da so me v Moskvi prešeli, ampak v kateri predalček so me vtaknili, to je vprašanje. V Trstu bi si poklice lahko sam izbral po mili volji, kakor so to storili tovariši-delavci od Vidaliča do Jusika Košute. Tu je pa kar sami prismojlo po naših ljudskih demokratičnih in po volji NKVD v tisti predalček, ki je ljudski demokratični in NKVD najboljše. Zdi se mi — tako je morda vendar Riko na oni strani železne zaves — da sem se prelozil iz dežja pod kap...

V NABREŽINI

Komunistični občinski svetovalec odstopil?

Ze dalj čaza se opaža, da je vedno odsoten od sej občinskega sveta v Nabrežini komunistični svetovalec Mario Blason. Pri eni prvih sej sedanjega zasedanja je celo odbornik Škerk zahteval, naj se zadeva tega svetovalca razčisti, če misli obdržati še svoj mandat ali misli odstopiti. Tajništvo je dobilo takrat nalog, naj zahteva od svetovalca Blasona, da pismeno izrazi svoje stališče v tej zadevi. Občinski svet ni bil dosedaj še obveščen, če je Blason že poslal odgovor ali ne.

Kolikor se je moglo pa doslej izvedeti, in to predvsem po izjavah, ki jih je svetovalec Blason podal sam raznim svojim prijateljem, je on že davno sklenil, da odstopi kot občinski svetovalec in da odstopi, tudi iz raznih organizacij, v katerih je doslej sodeloval. Vzrok je bajte ta, da so ga lokalni voditelji KP premalo oziroma nič upošteva-

Dedek mraz in novoletna jelka

IZ DOLINE

Malo čudno zveni, pa je vendar res. Titovci so bolj udani moskovskim izročilom kot naši kominformisti, ki so po navadi bolj kremeljski kot Kremelj sam.

Pomislite, za nase titovce je dedek mraze še vedno vsega spoštovanja vredna moskovska prismojnost, brez katere bi Slovenci le težko izhajali, čeprav so tisočletja živeli v verskih navadah in izročilih, ki so jim sami dali smisel in obliko. Kako bi vendar izgledala ljudska demokratičnaja, če bi moskovski diktati izostali?

Vidalijevci so dedekar odložili za druge čase in tudi novoletna jelka, s katero nas moskovski razkolniki Babičevega kova tako vneto phtajo v zadnjih dneh, je iz kominformističnega slovarja izginila. Tudi letos, pravi »Delo«, se demokratične žene (čudno, kako se kominformisti dosledno sramujejo svojega komunističnega priimka!) pripravljajo na sodelovanje pri otroških BOZONICAH, ki jih bodo pripravile občinske podporne ustanove. Radovedni smo samo, če bodo le-

tos, babičevski uslužbenci prejeli božičnico ali samo jelovino! — Naši kominformisti so malo začudeno pogledali, ko je Višinski v Parizu — po dolgem premišljevanju in smejanju — pristal na posvetovanje štirih velikih glede svetovnega miru. Noč in dan so si brusili pete za podpis ne štirih, pač pa petih velikih, sedaj pa jim je Višinski petega vrigel med smeti in našega Lavriho niti vprašal ni za svet. Taka je hvaležnost sveta!

NOVAČANOV VEČER

SPM je priredila dne 4. t. m. lepo uspeli Novačanov večer. Prof. dr. Josip Birsa je orisal življenjsko pot dr. Antona Novačana in prikazal njegovo umetniško osebnost.

Iz Novačanovih del (Naša vas, Herman Celjski in Peti Evangelij) sta recitirala Neva Rudolfova in Jurij Vižintin.

Književni del predavanja dr. J. Birsa preobčimo v božični številki »Demokratičnej«.

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sek

NEDELJA, 9. dec.: 8.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Oddaja za najmlajše - Pravičica o Rački - pakci. — 12.15 Od melodije do melodije. — 12.00 Glasba po željah. 14.30 Ledenavallo: GLUMACI, opera v dveh dej. — 18.00 Iz delavskega sveta. — 20.00 Slovenske pesmi. — 21.00 Književnost in umetnost.

PONEDELJEK, 10. dec.: 13.00 Glasba iz baletov in revij. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 20.10 Slovenski motivi. — 21.00 Koncert tenorista Dušana Pertota. — 21.30 Vieniavski: Koncert za violino.

TOREK, 11. dec.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 20.30 Aktualnosti. — 21.00 Vzori mladini. — 22.00 Beethoven: Simfonija št. 1.

SREDA, 12. dec.: 19.00 Zdravniški vedež. — 20.30 Soli in vzgoja. — 21.00 Vokalni kvartet. — 21.40 Glasba iz revij. — 23.00 Zmerni ritmi.

CETREK, 13. dec.: 13.00 Pevski duet in harmonika. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 21.00 Radijski oder - Ibsen: STRAHOVI, nato Večerni ples. — 23.00 Operetni dueti.

PETEK, 14. dec.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z ženo. 20.30 Tržaški kulturni razgledi. 21.00 Večerni koncert. — 22.00 Brahms: Koncert za klavir in orkester.

SOBOTA, 15. dec.: 13.00 Sramel kvintet in pevski duet. — 19.00 Kraji in ljudje. — 19.15 Pestra folklorna glasba. — 21.30 Savino: Ameriški koncert za klavir in orkester. — 22.30 Ples za zaključek tedna.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: tiskarna »Adria«, d. d. v Trstu

Geometer Sergej Sancin z uradom v Skednju, ulica di Servola 91, je otvoril pomožno pisarno v ul. Commerciala 3-II. Stranke sprejema v popoldanskih urah. Tel. 59-39.

ANGELSCINO, FRANCO SCINO in NEMSCINO poučuje v Trstu profesorica s perfektnim znanjem jezika. — Cena zmerna. Pride tudi na dom. Ponudbe pod »Pouka«.

DAJEM INSTRUKCIJE iz matematike (prilagam na dom). Trst, tel. 92-1-89.

Mizarji kmetovalci podjetniki! Deske smrekove, macesne in drugih lesov, trame in parkete nudimo najugodnejše

CALEA TRST
Viale Sonnino, 24
TEL. 90441

URARNA UL. ROMA 19 ZLATARNA
VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE.

V kratkem bo izšel prvi zvezek ilustriranih klasikov, povzetih iz najslavitejših del največjih svetovnih pisateljev.

Slovenci, posebno pa mladina, segajte po tej novi slikanici, ki vas bo nedvomno zadovoljila.

KLASIKI Ilustrirani
St. 1 L.100
DOM NA GRICU WUTHERING

V Trstu in Gorici jo dobite pri vseh razprodajalnicah časopisov, na podeželju pa v vseh tobakarnah.

Predno se odločite za nabave obiščite
MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)
DEŽNIM PLAŠČEM POVRŠNIKOV L O D E M - o o COVERCOATS GABARDINES
Največja izbira po najugodnejših cenah

KRZMARSTVO ALASKA
Lepa izbira krznenih plaščev opratnikov, srebrnih, platinastih ter drugih lisic
Razne kože za okras plaščev - CENE ZELO UGODNE!
TRST - Ulica S, Lazzaro št. 13-1. Telef. 56-58

Pomaranče in limone TVRDKA in **CITRUS** pošilja EKSPRESNO v JUGOSLAVIJO IMPORT-EXPORT
Goljevšček Aleksander
TRST - Via Torrebianca 27 - Tel. 24467

Borba za dvojezičnost

Pretekli ponedeljek je nadaljeval občinski svet v Nabrežini s svojim zasedanjem. Takoj po preditjanju zapisnika zadnje seje je župan sporočil, da je predložil odborniku Terčon protest proti finančnemu ravnateljstvu v Trstu zaradi pošiljanja vprašalnih pol za napoved nove dohodnine, ki so samo v italijanskem jeziku. Resolucija je prišla takoj v razpravo in je bila po kratki izmenjavi misli sprejeta od vseh svetovalcev razen italijanske skupine. Predstavnik italijanske skupine Bandini je sicer izrazil, da se strinja s tem, da bi morali razpošiljati dvojezične tiskovine, a bi morali iste izpolniti le v italijanskem, ker finančno ravnateljstvo nima na razpolago uradnikov, ki so vešči tudi slovenskega jezika. Dobro sta mu odgovorila odbornik Škerk in Terčon, ki sta naglasila, da niso davkoplačevalci tu zaradi finančne direktije, ampak je uradni aparat tu zaradi ljudstva.

Nato je župan sporočil, da se je nabirala akcija v pomoč poplavljenecem zaključila. Natančne podatke, koliko in kaj se je nabralo, bo podal župan na prihodnji seji občinskega sveta.

Prešlo se je nato na nadaljevanje razprave o novih pogodbah za občinske kamnolome, in sicer za kamnolom Marangon. Odbornik Gratton je poročal, da je bil s komisijo na lico mesta v kamnolomu, kjer je komisija ugotovila, da je naenkrat ta kamnolom enak onemu tvrčke Gorlato, za katerega je bilo zadnjič predlagano 600.000 lir letne najemnine, in da je treba tudi za ta kamnolom določiti enako najemnino. Tu se je vnela še precej dolga razprava, v kateri je večina svetovalcev odklanjala enakost kamnoloma bodisi v kakovosti kamna kakor tudi v produkciji. Tvrčka Marangon črpa le male bloke kamna in se še ta ves predeluje v lastni delavnici, s čimer daje zaslužek še drugim klesarjem. Nasprotno pa črpa velike tvrčke le kamen iz kamnolomov in ga v su-

rovem stanju izvažajo. Zaradi tega je bil predlog Grattona odklonjen z 9 glasovi proti 6. Trije svetovalci so oddali prazne glasovnice. Nato je predlagal svetovalec Fuks, naj bi se določilo najemnino na 400.000 lir letno, a občinski svet ni bil niti tega mnenja in je sprejel v tretjem glasovanju predlog svetovalca Bandinija za 200.000 lir letno. Pri tretjem glasovanju je bil namreč rezultat glasovanja naslednji: 9 glasov za Bandinjev, a trije za predlog svetovalca Fuksa; 5 glasovnic je bilo oddanih praznih. Komunistična skupina je oddala prazne glasovnice, ker ni bil sprejet njihov predlog najemnine za 600.000 lir. Med razpravo je predlagal svetovalec Marizza, naj bi določili najemnino na podlagi produkcije, to je toliko od kubičnega metra kamna, a to po stari pogodbi ni mogoče, ker je pogodba tako sestavljena, da ima občinski svet pravico le določiti nove najemnine, a mora vso ostalo vsebino pogodbe pustiti še naprej v veljavi. S tem je bila razprava o kamnolomih zaključena.

Na prihodnji seji pride na vrsto proračun za leto 1952.

Resolucija
FINANČNEMU RAVNATELJSTVU v TRSTU in v vednost ZVU

Ker je bil pred časom razširjen na naše ozemlje novi italijanski zakon o splošnih davkih, se sedaj razpošiljajo vsem davkoplačevalcem razne vprašalne pole za novo napoved dohodnine, ki so sestavljene samo v italijanskem jeziku.

Ker je pa v naši občini ogromna večina prizadetih davkoplačevalcev slovenske narodnosti, ki si absolutno ne more raztolmačiti še itak zapletena vprašanja, protestira občinski svet občine Devin-Nabrežina proti temu novemu zastopav-

ljanju našega jezika, kateri je že po mirovni pogodbi priznan kot enakopraven italijanskemu jeziku. Zaradi tega

poziva občinski svet občine Devin-Nabrežina Finančno ravnateljstvo za Svobodno tržaško ozemlje v Trstu, naj takoj preskrbi vsem našim davkoplačevalcem nove dvojezične tiskovine kakor tudi dvojezična navodila za sestavo istih. Dalje

svetuje Finančnemu ravnateljstvu, naj pripravi v naši občini več javnih predavanj v slovenscini in italijanskini, kjer naj bi se poljudno raztolmačilo novi davčni zakon.

V Nabrežini dne 3. dec. 1951.
OBCINSKI SVET občine Devin-Nabrežina

Izidor Cankar v Trstu

Izidor Cankar je dne 3. decembra predaval v Gregorčičevi dvorani o slikarstvu XIX. stoletja na Slovenskem.

Predavatelj je podal pregled slovenske upodabljalne umetnostne tvornosti v preteklem stoletju od prehoda iz klasicizma v romantiko in realizem. Vrsta sklopičnih slik je prikazala izbrana dela mojstrov Lajnerja, Langusa, Kavčiča, Tomičca, Wolfa, bratov Subičev, Azbete, Petkoviška, Vesela in Ivane Kobilice.

O najplodovitejšem razdobju slovenskega sodobnega slikarstva, to je o impresionizmu, pa bo Izidor Cankar govoril v sredo 12. t. m. v veliki dvorani ZVU (»Auditorijum«).

Tudi letos!
Zvesta svoji tradiciji poklanja
TVRDKA UNIVERSALTECNICA
pri nabavi katerega koli električnega aparata za gospodinjstva šivalnega stroja ali radioaparata
zabojček s srečko
STOCK
s katero se kupec vrnú tega udeležuje še srečolova, ki obsega bogate nagrade
RADIOAPARATOV - ELEKTRIČNIH PRALNIKOV - HČAČEV PARKETOV SRKALCEV PRAHU - ELEKTRIČNIH ŠTEDILNIKOV IN ŠIVALNIH STROJEV
Prodaja na obroke pod najugodnejšimi pogoji samo pri
UNIVERSALTECNICA
CORSO GARIBALDI N°4
VIA DELL'ISTRIA N°13

TVRDKA SUDEXPORT
pošilja v najkrajšem času DARILNE PAKETE oseh vrst v Jugoslavijo. Pošljamo na tisoče paketov mesečno naročenih po naših prijateljih v Ameriki in o drugih krajih sveta. Blago je garantirano proorazredno CENE NAJNIŽJE
E. JOSIPOVIČ - Trst, via Mazzini 15-1 - Tel. 24181, 29852